

Роман ІВАШКО

СТАНОВЛЕННЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЄПІСКОПСЬКОЇ ТА МИТРОПОЛИЧОЇ КАТЕДР У КОРОЛІВСТВІ РУСИ В СЕРЕДИНІ XIV – НА ПОЧАТКУ XV СТОЛІТТЯ

Над проблемою утворення і становлення структур римо-католицької церкви у *Королівстві Русі* (Галицько-Волинській державі) історики працюють давно¹. Загальним недоліком більшості дотеперішніх досліджень є

¹ Див.: *Niesiecki K.* Korona Polska przy złotej wolności starożytnemi wszystkich kathedr, prowincji i rycerstwa klejnotami heroicznym męstwem i odwagą, najwyższemi honorami; a najpierwej cnotą, pobożnością, i świętobliwością ozdobiona. – Lwów, 1728. – S. 22–26; *Brocki E.* Wiadomość o początkach i wzroście Arcybiskupstwa metropolitalnego lwowskiego obrządku łacińskiego // *Pszczola Polska*. – 1820. – Т. 3. – С. 3–28; *Зубрицький Д.* Хроніка міста Львова / Переклад І. Сварника. – Львів, 2002. – С. 72; *Шараневич И.* История Галицко-Володымирской Руси отъ найдавейших времен до року 1453. – Львов, 1863. – С. 312; *Reifenkugel K.* Die Griindung der romisch-katholischen Bisthumer in den Territorien Halicz und Wladimir // *Archiv für österreichische Geschichte*. – Wien, 1875. – Bd. 52. – S. 463; *Stadnicki K.* O początkach arcybiskupstwa i biskupstw katolickich łacińskiego obrządku na Rusi Halickiej i Wołyniu. – Lwów, 1882. – S. 44; *Thomae Pirawski primi episcopi suffraganei Leopoliensis.* Relacio Status Almae Archidioecesis Leopoliensis / Ed. C. Heck. – Leopoli, 1893. – P. 41–42; *Abraham W.* Początki arcybiskupstwa łacińskiego we Lwowie. – Lwów, 1909. – 63 s. (Wyd. 2: Początki arcybiskupstwa łacińskiego we Lwowie // *Biblioteka lwowska*. – Warszawa, 1990. – Т. 2. – S. 3–64); *Skoczek J.* Dzieje lwowskiej szkoły katedralnej. – Lwów, 1929. – S. 41–49; *Charewiczowa Ł.* Historiografia i miłośnictwo

Lwówa (*Biblioteka lwowska*. – Т. 6). – Warszawa, 1990. – S. 223–233; *Чубатий М.* История Христианства на Руси-Україні. – Рим, 1976. – Т. 2, ч. I. – С. 107–108; *Trajdos T.* Kościół katolicki na ziemiach ruskich Korony i Litwy za panowania Władysława II Jagiełły (1386–1434). – Wrocław etc., 1983. – S. 4, 20, 171, 229; *Krętosz J.* Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku. – Lublin, 1986. – S. 36, 44, 68; *Великий А.* З літопису християнської України. – Рим; Львів, 1999. – Кн. 2. – С. 257; *Нагавцький І.* История Римських Вселенських Архидієреїв: від Авіньйону до французької революції. – Івано-Франківськ; Львів, 1999. – Ч. 2. – С. 42; *Кметь В.* Діяльність Галицького католицького архієпископа Якуба Стрепи (1391–1409) // Львів: місто, суспільство, культура. – Львів, 1999. – Т. 3 (Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск). – С. 30–31; *Tylus S.* Sieć parafialna w śriedniowieczu // *Śriedniowieczny kościół Polski. Z dziejów duszpasterstwa i organizacji kościelnej*. – Lublin, 1999. – S. 156, 161; *Козубська О.* Латинська катедра у Львові: спроба нової інтерпретації відомих фактів // *Народознавчі зошити*. – Львів, 2000. – Зош. 1. – С. 253; *Осадчий В.* Католицька церква: історичний нарис. – Луцьк, 2001. – С. 20; *Статкевич Н., о. Бучек М.* Римсько-Католицька Церква в Україні. – Львів, 2001. – С. 8; *Prokop K.* Arcybiskupi Halicy i Lwowsy obrządku

конфесійна заангажованість або розгляд відповідної проблематики у відриві від політичного тла розвитку подій. Тому залишається багато дискусійних проблем, зокрема, пов'язаних із впровадженням до наукового обігу окремих документів початкового періоду історії латинських єпископських структур на західноукраїнському ґрунті.

Поява католицьких кафедр на теренах королівства Русі пов'язана з періодом діяльності польського короля Казимира III (1333–1370), який після загибелі галицько-волинського князя Болеслава Юрія Тройденевича (1325–1340) у 1340 р. активно втрутився до боротьби за спадщину Романовичів² і, маючи достатньо легітимних прав на цю спадщину, намагався заручитися підтримкою Римської курії у їх захопленні. За тих умов до Риму відсилалися і реляції, у яких бажане видавали за дійсне. Так, в акті від 1359 р. про призначення володимирським єпископом Петра зазначено, що ця єпископська кафедра існувала вже у 1349–1351 рр. і так давно (sic!) не обсаджена, що навіть ім'я остатнього єпископа вже забулося³. Звичайно, насправді її лише задекларовано⁴, а до реального розгортання структур єпископства не дійшло (і навіть не могло дійти) й на 1358 р., бо Володимир з околицями належав литовському князеві Любарту Дмитру Гедиміновичу (1300–1383)⁵.

Тільки від 1349 р. галицька частина *королівства Русі* стала поступово переходити до польського короля, який упродовж 1349–1370 рр. утримував у Львові адміністрацію на чолі з достойниками в ранзі “старости Русі” чи “старости Руської землі”, а від 1353 р. навіть карбував окремі “руські” монети. Це були срібні напівгроші, або галицькі грошики Казимира III із зображенням лева – герба Руського королівства й латинським написом “Монета володаря Русі К[азимира]” та мідні денарії з ініціалом “К” і зображенням корони⁶. Після невдалої спроби утворити нову церковну митрополію на

łacińskiego. Szkice biograficzne // Biblioteka “Wołania z Wołynia”. – Biały Dunajec; Ostróg, 2010. – S. 11–100; Skowrya M. Sprawa przeniesienia stolicy archidiecezji Lwowskiej z Halicza do Lwowa // Радість віри. Релігійно-суспільне видання. – Львів, 2005. – № 5(48). – С. 13; Ejusdem. Jan Rzeszowski. Pierwszy arcybiskup archidiecezji Lwowskiej // Там само. – Львів, 2006. – № 7(62). – С. 15; Заславський В. Кругла дата як привід задуматись. До 600-літнього ювілею РКЦ в Україні // Режим доступу http://risu.org.ua/ua/index/studios/studies_of_religions/46878.

² Див.: Wojtowycz L. Walka o spadek po Romanowiczach a król polski Kazimierz III Wielki // Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetną rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim / Pod red. J. Maciejewskiego i T. Nowakowskiego. – Bydgoszcz, 2011. – S. 47–66.

³ Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam

illustrantia / Ed. A. Theiner. – Romae, 1861. – T. 1. – Nr 786. – P. 586.

⁴ Abraham W. Powstanie organizacji Kościoła łańskiego na Rusi. – Lwów, 1904. – Nr 5. – S. 369; Чубатий М. Історія християнства... – С. 35; Krętosz J. Organizacja... – S. 32.

⁵ Котляр М. Галицько-Волинська Русь (Україна крізь віки. – Т. 5). – Київ, 1998. – С. 228; Русина О. Україна під татарами і Литвою (Україна крізь віки. – Т. 6). – Київ, 1998. – С. 76; Войтович Л. Любарт-Дмитро Гедимінович (†4.08.1383) // Князівські династії Східної Європи. Розділ 4. 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.litopys.org.ua/dynasty/dyn41.htm>

⁶ Szajnocha K. Jadwiga i Jagiełło. 1374–1413. Opowiadanie historyczne. – Warszawa, 1969. – Т. 3–4. – S. 200; Позіховський О., Шуст Р. Грошовий обіг на Волині в XIV–XVII століттях (За матеріалами монетних скарбів у фондах Державного

приєднаних землях галицької спадщини (1349)⁷, Казимир III за підтримки домініканців⁸ аж 11 січня 1359 р. домігся поставлення першого титулярного львівського католицького єпископа, підпорядкованого титулярному константинопольському католицькому патріархові Вільяму (1346–1364)⁹. Ним став домініканець Томас де Льє (Лльїє), що можна трактувати як “львів’янин” або “зі Львова”¹⁰. Скромні сліди його діяльності віднайдено у ватиканських архівах¹¹.

Але впевненості у функціонуванні львівського католицького єпископства в цей період немає. Коли ж у судових справах зверталися до папської канцелярії особи зі Львова, в урядових папських актах вказувалося, що це місто належало до Лейбуського єпископства¹². Казимир III у 1363 р. знову звернувся до папи з проханням про створення єпископства з центром у Львові задля усунення претензій лейбуського єпископа щодо церковної юрисдикції на Русі¹³. Король писав, що приймає на себе зобов’язання надати забезпечення зі свого майна для єпископства у землях схизматиків у Львові – місті, яке, за його словами, не належить до жодного єпископства. Далі він просив, щоб папа прийняв це надання, погодився на утворення кафедри і дозволив гнєзненському архієпископу висвятити запропонованого кандидата з-поміж ченців домініканського або францисканського орденів без огляду на будь-які попередні постанови, видані щодо цього, втім і номінацію Томаса¹⁴. Крім Львівського, також Холмське єпископство повинно було увійти до складу гнєзненської церковної провінції, доки не було б забезпечено відповідні умови для створення нової митрополії¹⁵. Але це звернення та наступне, в якому король відмовився від наміру утворення єпископства у Львові після військових успіхів 1366 р., коли за договором з Литвою до Корони Польської відійшли Холмська, Белзька та Володимирська землі, залишилося без відповіді¹⁶.

історико-культурного заповідника міста Острог Рівненської області) // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2005. – Вип. 39–40. – С. 533.

⁷ *Stadnicki K.* O początkach... – S. 22; *Abraham W.* Powstanie... – S. 230, 252; *Krętosz J.* Organizacja... – S. 32.

⁸ *Abraham W.* Powstanie... – S. 250; *Чубатий М.* Історія християнства... – С. 36.

⁹ *Abraham W.* Powstanie... – Nr 5. – S. 370; *Кметь В.* Діяльність... – С. 30.

¹⁰ *Obertyński Z.* Pochodzenie pierwszego biskupa lwowskiego // Sprawozdania Towarzystwa naukowego we Lwowie. – Lwów, 1937. – R. 17. – S. 49–50.

¹¹ *Abraham W.* Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich w latach 1896/7 i 1897 / O materiałach do dziejów polskich w wiekach średnich // Archiwum Komisji historycznej. – Kraków, 1902. – T. 9. – Nr 61. – S. 108; *Idem.*

Powstanie... – S. 249–250.

¹² *Дув.: Vetera Monumenta...* – Nr 144. – P. 73; *Abraham W.* Powstanie... – Nr 10. – S. 260, 377.

¹³ *Abraham W.* Powstanie... – Nr 9. – S. 250, 253, 376; *Krętosz J.* Organizacja... – S. 32.

¹⁴ *Abraham W.* Powstanie... – Nr 8 – S. 376; *Чубатий М.* Історія християнства... – С. 36–37.

¹⁵ *Abraham W.* Powstanie... – S. 252; *Idem.* Akt fundacji Władysława Jagiełły dla biskupstwa chełmskiego // Kwartalnik historyczny. – 1918. – R. 32. – S. 473–477.

¹⁶ *Abraham W.* Powstanie... – Nr 10. – S. 263, 377; *Trajdos T.* Kościół katolicki... – S. 214; *Krętosz J.* Organizacja... – S. 32; *За-шкільняк Л., Крикун М.* Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002. – С. 72; *Michaud C.* The kingdoms of central Europe in the fourteenth century // *The New Cambridge Medieval*

У польського хроніста Яна Длугоша (1415–1480) збереглося повідомлення про посольство Казимира III до Авіньйону, внаслідок якого папа Урбан V (1362–1370) 6 квітня 1361 р. погодився на “утворення в столичному місті [Русі], Львові, архієпископства і на відповідне його забезпечення”¹⁷. Для цього гнєзненський архієпископ Якуб Свінка (†1314 р.) на виклик короля особисто прибув до Львова і після надання відповідного забезпечення від короля та лицарства перетворив місцевий парафіяльний костел на митрополічу кафедру. Першим архієпископом цієї митрополії він висвятив Христина зі шляхетського роду¹⁸. Помилку Я. Длугоша зауважено ще в XIX ст. Тоді встановлено, що папа дав відповідне доручення 1363 р. і гнєзненський архієпископ Ярослав Богорій Скотніцький (1342–1376) висвятив першого не львівського, а галицького архієпископа Христина з Острова (1367 – бл. 1370)¹⁹.

У 1372 р. королівство Русі отримав Володислав Опольський (1372–1378; 1385–1387)²⁰, васал угорського і польського короля Людовіка Анжуйського (1370–1382)²¹, який намагався утвердитися тут як спадковий володар. Він стимулював колонізацію німецького бюргерства та сілезької шляхти і розпочав енергійні кроки в Авіньйоні щодо остаточного встановлення у регіоні належної католицької організації²². Очевидно, що любуські єпископи далі

History / Ed. by M. Jones. – Cambridge, 2008. – Vol. 7: С. 1300–1415. – Р. 749; *Войтович Л.* Польща, Мазовія, Литва та Угорщина у боротьбі за спадщину Романовичів // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 2010. – Вип. 59. – С. 63.

¹⁷ *Długosz J.* Roczniki czyli kronika sławnego Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1975. – Т. 5. – С. 391.

¹⁸ *Długosz J.* Roczniki... – С. 391; *Abraham W.* Powstanie... – С. 268.

¹⁹ *Vetera Monumenta...* – Nr. 826. – Р. 615; *Niesiecki K.* Korona Polska... – С. 20; *Brocki E.* Wiadomość... – С. 13–16; *Reifenkugel K.* Die Gründung... – С. 437–438; *Korytkowski J.* Katalog arcybiskupów Gnieźnieńskich // Roczniki Towarzystwa przyjaciół nauk Poznańskiego. – Poznań, 1881. – Т. 9. – С. 35–38, 40–41; *Stadnicki K.* О początkach... – С. 18–21; *Semkowicz A.* Krytyczny rozdział dziejów polskich Jana Długosza. – Kraków, 1887. – С. 373; *Abraham W.* Powstanie... – Nr. 9. – С. 268–269, 270–271, 376; *Чубатий М.* Історія християнства... – С. 37; *Trajdos T.* Kościół katolicki... – С. 14, 214; *Krętosz J.* Organizacja... – С. 33, 135; *Tylus S.* Sieć parafialna... – С. 162; *Статкевич Н., о. Бучек М.* Римсько-Католицька Церква... – С. 8; *Бучек М., Седельник І.* Львівська архідієцезія католицького обряду. Ілюстрована розповідь. Парафії, костели

та каплиці. – Львів, 2004. – Т. 1. – С. 37–38; *Kruszyk B.* Jakub Świnka // Przewodnik katolicki. – Poznań, 2007. – Nr. 47. – С. 7; *Skowuła M.* Biskup pomocniczy archidiecezji Lwowskiej Tomasz Pirawski (1615–1625) // Радість віри. Релігійно-суспільне видання. – Львів, 2010. – № 1–2(99–100). – С. 18.

²⁰ *Jaworski F.* Królowie polscy we Lwowie // Biblioteka Lwowska. – Warszawa, 1990. – Т. 5. – С. 14–15; *Ісаєвич Я., Войтович Л.* Перехідний час: 1349–1387 // Історія Львова: У 3 т. – Львів, 2006. – Т. 1: 1256–1772. – С. 68; *Шуст Р.* Нумізматики: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. – Київ, 2007. – С. 88–89; *Войтович Л., Целуйко О.* Правлячі династії Європи. – Біла Церква, 2008. – С. 329, 338.

²¹ *Długosz J.* Roczniki... – Warszawa, 1981. – Т. 6/1. – С. 15; *Kronika Polska Marcina Kromera biskupa Warmińskiego ksiąg XXX / Przek. M. Włazowski.* – Sanok, 1857. – С. 650–651; *Гваньїні О.* Хроніка Європейської Сарматії / Упор. о. Ю. Мицик. – Київ, 2007. – С. 125–126, 129; *Войтович Л., Целуйко О.* Правлячі династії Європи. Генеалогічно-хронологічний довідник. – Біла Церква, 2008. – С. 11–12

²² *Abraham W.* Powstanie... – С. 290; *Яковенко Н.* Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – Київ, 2005. – С. 122; *Sperka J.* Zarzys migracji rycerstwa

заперечували існування Галицької католицької митрополії і в Римі теж вагалися з цього приводу, бо папська курія 1372 р. доручила польському єпископату провести дослідження, чи Галич, Перемишль і Холм були катедральними містами²³. Аж у лютому 1375 р. папа Григорій XI (1370–1378) у бреве підтвердив, що згадані міста були і є єпископськими катедральними²⁴.

13 лютого 1375 р. видано папську буллу, яка заборонила любуським єпископам здійснювати юрисдикцію на Русі і проголошувала створення тут католицької митрополічної провінції²⁵. У буллі зазначалося, що “Галицька, Перемишльська, Володимирська і Холмська Церкви... були церквами катедральними”²⁶, що заперечували любуські єпископи. Відповідно до булли, галицькому католицькому архієпископу підпорядковувалися єпископи Перемишля, Холма і Володимира²⁷. Православних єпископів потрібно було усунути з єпископських катедр, а любуським єпископам заборонялося здійснювати юрисдикцію у Галицькому архієпископстві²⁸. Порушення цих постанов каралося відлученням від Церкви із заборонаю здійснення душпастирських обов’язків.

Буллу не встановлювала меж єпископств, оскільки курія вважала, що для латинізації руських земель досить на єпископські катедри, що їх займали “схизматики”, посадити католицьких єрархів²⁹, не переймаючись реальністю можливості виконання такого завдання. Любарт Дмитро Гедимінович і далі утримував Володимир та Холм, а в 1376–1377 рр. на короткий час став галицьким князем³⁰. Певною мірою через це галицькі католицькі митрополити перебували у Львові, де перевагу мав католицький патриціат і знаходилися війська князя Володислава Опольського. Митрополит Матвій (1375–1380) навіть титулювався львівським архієпископом. Для його резиденції князь Володислав надав будинок у Львові³¹. За цей будинок наступник

Śląskiego na ziemię Rusi Koronnej w okresie panowania Władysława Jagiełły // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2001. – Вип. 5. – С. 221–223

²³ *Vetera Monumenta...* – Nr 907, 910. – P. 674, 676.

²⁴ *Documenta Pontificum Romanorum Historiam Ucrainae illustrantia* (1075–1953) / Ed. P. Athanasius G. Welykyj. – Roma, 1953. – Vol. 1. – Nr 57. – P. 93–94; *Великий А. З літопису...* – Кн. 2. – С. 251–252.

²⁵ *Documenta Pontificum Romanorum...* – Nr. 58. – P. 94–97; *Długosz J. Roczniki...* – T. 6/1. – S. 56–57; *Мицик Ю.* Відомості про Україну XIV ст. в хроніці Яна з Чарнкова // Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Magisterium/Ist/2004_17/14_mytsyk_yu.pdf; *Kronika Polska Marcina Kromera...* – S. 668; *Niesiecki K. Korona Polska...* – Ks. 1. – S. 23–24; *Stadnicki K. O początkach...* – S. 26–27; *Abraham W. Powstanie...* – S. 296; *Великий А.*

З літопису... – С. 253–256; *Tylus S. Sieć parafialna...* – S. 152; *Kretosz J. Organizacja...* – S. 33; *Kłoczowski J. Dzieje chrześcijaństwa polskiego.* – Warszawa, 2000. – S. 78–79.

²⁶ *Documenta Pontificum Romanorum...* – Nr 58. – P. 95; *Великий А.* З літопису... – С. 254; *Скочилас І.* Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII століть: організаційна структура та правовий статус. – Львів, 2010. – С. 134–138.

²⁷ *Зубрицький Д.* Хроніка... – С. 33.

²⁸ *Documenta Pontificum Romanorum...* – Nr 58. – P. 96; *Великий А.* З літопису... – С. 256.

²⁹ *Грушевський М.* Історія України-Руси. – Львів, 1905. – Т. 5. – С. 425; *Кметь В.* Діяльність... – С. 30–31.

³⁰ *Войтович Л.* Любарт-Дмитро Гедимінович...

³¹ Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.) / Упоряд. М. Капраль. – Львів, 1998. – № 5. – С. 40; *Długosz J. Roczniki...* – T. 6/1. – S. 259;

митрополита, францисканець Берnard (1384–1390/1391) конфліктував з міською владою, що закінчилося відлученням самого ієрарха від Церкви³². Архiepіскоп Якуб Стрепа (1391–1409), який піклувався про львівські монастирі домініканців та францисканців³³, вбачаючи в них опору поширення католицизму в руських землях, щоб ліквідувати предмет суперечки, обміняв цей будинок на інший поблизу францисканського монастиря³⁴.

Володислав Опольський був зацікавлений в усуненні напруження між міщанами та католицьким кліром. Тому 4 жовтня 1377 р. він видав розпорядження, за яким кожна духовна особа львівського капітулу – “прелат, канонік, вікарій чи іншого статусу пресвітер”³⁵ у разі придбання будинку у Львові, на якому тяжіють повинності для міста, мала їх виконувати³⁶. Але ця умова повинна була вступити у дію “після того, як буде зведений у нашому місті Львові катедральний костел для львівської архієпископії...”³⁷. Його будівництво традиція приписувала Казимирові III, проте насправді його розпочали зводити тільки у 80-х роках XIV ст. і без королівської участі на кошти католицької громади міста³⁸, а королівська допомога надійшла від Владислава II Ягайла (1386–1434), вже коли храм став катедральним³⁹. Володислав

Зубрицький Д. Хроніка... – С. 40, 56; *Szajnoch K.* Jadwiga i Jagiełło. – S. 291; *Abraham W.* Początki... – S. 17; *Idem.* Powstanie... – S. 267, 268, 271, 295, 296, 302–304, 322, 326; *Idem.* Jakób Stropa: arcybiskup halicki 1391–1409. – Kraków, 1908. – Nr 3. – S. 41, 58–59, 95–96; *Статкевич Н., о. Бучек М.* Римсько-Католицька Церква... – С. 8; *Trajdos T.* Kościół katolicki... – S. 216; *Krętosz J.* Organizacja... – S. 68; *Przybyszewski B.* Święta Jadwiga królowa. Zdobna w snoty. – Kraków, 1997. – S. 79; *Skowuira M.* Pierwsi dwaj arcybiskupi nowoutworzonej arhidiecezji w Haliczu – Maciej i Bernard // Радість віри. Релігійно-суспільне видання. – Львів, 2005. – № 8(51). – С. 12; *Кметь В.* Діяльність... – С. 22; *Харчук Х.* Архієпископська кам'яниця // Енциклопедія Львова. – Львів, 2007. – Т. 1: А–Г. – С. 126.

³² Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie (далі – AGZ). – Lwów, 1872. – Т. 3. – Nr LII. – S. 93–94; *Зубрицький М.* Хроніка... – С. 54–55.

³³ *Abraham W.* Jakub Stropa... – Nr 1, 5, 8–11. – S. 93–94, 99–101, 16–107, 108–112.

³⁴ AGZ. – Т. 3. – Nr 58. – S. 108–110. – Nr 61. – S. 113–114; *Ibidem.* – Lwów, 1873. – Т. 4. – Nr 7–8. – S. 13–15; *Abraham W.* Jakub Stropa... – S. 43; *Skoczek J.* Ze studjów nad średniowiecznym Lwowem // Pamiętnik historyczno-prawny. – Lwów, 1928. – Т. 6, zes. 3. – S. 12; *Кметь В.* Діяльність... – С. 25–26.

³⁵ Привілеї... – № 5. – С. 40.

³⁶ *Исаевич Я., Войтович Л.* Перехідний час... – С. 67.

³⁷ Привілеї... – № 5. – С. 40.

³⁸ *Anczyc W.* Kościół archikatedralny we Lwowie // Tygodnik ilustrowany. – Lwów, 1867. – R. 16. – Nr 411. – S. 64–66; *Dzieduszycki M.* Kościół katedralny lwowski obrządku łacińskiego pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Panny. – Lwów, 1872. – S. 8; *Łoziński W.* Sztuka lwowska w XVI i XVII w. Architektura i rzeźba. – Lwów, 1898. – S. 5, 7; *Zajączkowski S.* Z dziejów katedry lwowskiej // Przegląd Teologiczny. – 1924. – Nr 5. – S. 44–47; *Skoczek J.* Ze studjów... – S. 13; *Krętosz J.* Organizacja... – S. 36, 135, 139; *Trajdos T.* Kościół katolicki... – S. 243; *Бучек М., Седельник І.* Львівська архідієцезія. – Т. 1. – С. 148–149; *Козубська О.* Латинська катедра... – С. 252–261; *Її ж.* Латинська катедра у Львові: спроба нової інтерпретації відомих фактів // Народознавчі зошити. – 2000. – Зош. 2. – С. 260; *Її ж.* Сакральна готика Львова у періодичних виданнях XIX–XX ст. // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 611–619.

³⁹ *Stadnicki A.* Ziemia Lwowska za rządów polskich w XIV i XV wieku, we względzie społecznych stosunków rozpoznana // Biblioteka Ossolińskich. – Lwów, 1863. – Т. 3. – S. 12.

Опольський першим ще 3 березня 1375 р., одразу ж після створення Галицького архієпископства, звернувся до папи з проханням про перенесення його центру з Галича до Львова, мотивуючи тим, що Галич, на відміну від Львова, погано укріплене містом й зазнає постійних нападів татар⁴⁰.

У 1378 р. після повернення папи Григорія XI (1372–1378) до Рима, французькі кардинали, не бажаючи миритися з втраченою впливу, обрали в Авіньйоні свого папу Климента VII (1378–1394). У Римі італійські кардинали обрали папою Урбана VI (1378–1389). Обидва відразу ж оголосили один одному анафему⁴¹. Король Угорщини, Польщі і Русі Людовік Анжуйський (1342–1382) підтримував папу Урбана VI⁴². Його наступники в Польщі Ядвіга та Ягайло, а за ними і гнзненський та галицький архієпископи підтримували римських пап – Урбана VI, його наступників Боніфація IX (1389–1404)⁴³, Григорія XII (1404–1415), а після детронізації останнього в Пізі – Олександра V (1409–1410) та Іоана XXIII (1410–1415). Велика Схизма і нестабільність позиції пап зумовили, що прохання князя залишилося без відповіді. Крім того, й само політичне становище королівства Русі було непевним. Угорщина не визнала польської анексії Галичини і Холмщини 1387 р. Аж у березні 1412 р. у Любомлі угорський король Сигізмунд Люксембург (1387–1437) погодився на компроміс з тим, що проблема належності королівства Русі буде вирішена пізніше⁴⁴.

Лише після цього папа Іоан XXIII 28 липня 1412 р. видав буллу “У високій сторожовій вежі войовничої Церкви”⁴⁵, у якій йшлося про дозвіл на перенесення катедри з Галича до Львова⁴⁶, водночас на прохання короля Владислава II Ягайла, поставивши галицького митрополита Миколая Тромбу (1410–1412) гнзненським митрополитом, а на його місце висвятивши краківського каноніка Яна Жешовського (1412/1414–1433/1436)⁴⁷. Однак булла була передана до Польського королівства тільки 30 травня 1414 р.⁴⁸ Причиною цього були судові суперечки з плебаном львівського парафіяльного костелу святої Марії Сніжної Яном Рутені (Русином)⁴⁹. Парафіяльний

⁴⁰ Krętosz J. Organizacja... – S. 35; Зубрицький Д. Хроніка... – С. 33.

⁴¹ Długosz J. Roczniki... – Т. 6/1. – С. 85; Гергей Е. История папства. – Москва, 1996. – С. 179–180; Лозинский С. История папства. – Смоленск, 2004. – С. 222–223; Дейвіс Н. Європа. Історія / Переклад з англійської П. Таращук. – Київ, 2006. – С. 434; Нагаєвський І. Історія... – С. 49.

⁴² Długosz J. Roczniki... – Т. 6/1. – С. 118–119.

⁴³ Ibidem. – С. 209–211, 225, 258–259, 299–300.

⁴⁴ Шуст Р. Нумізматики... – С. 90.

⁴⁵ Вираз *Ecclesia militantis* – Войовнича церква вперше знаходимо в працях Петра Ломбардського (+1164): Dokumenty soborów powszechnych / Ukł. ks. A. Baron, ks. H. Pietas. – Kraków, 2003. – Т. 3. – С. 45; Великий А. З літопису... – С. 226.

⁴⁶ До складу Львівського архієпископ-

копства, крім колишнього Галицького архієпископства, увійшли Перемишльське, Холмське і Кам'янецьке єпископства в Польському королівстві, Київське і Володимирське в Литовській Русі і Сучавське в Молдавському князівстві. Див.: Documenta Pontificum Romanorum... – Nr 61. – P. 101–103; Abraham W. Początki... – S. 44–45; Trajdos T. Kościół katolicki... – S. 229.

⁴⁷ Długosz J. Roczniki... – Т. 6/1. – С. 211–212; Kronika Polska Marcina Kromera... – S. 668.

⁴⁸ Vetera Monumenta... – Romae, 1861. – Т. 2. – Nr 15. – P. 13; Abraham W. Początki... – S. 46.

⁴⁹ Zimorowicz J.-B. Opera quibus res gestae Urbis Leopoldis illustrantur ex mandato senatus eiusdem civitatis / Ed. C. Heck. – Leopoli, 1899. – P. 78–80, 82; Abraham W. Początki... – S. 29–36; Skoczek J.

костел мав стати кафедральним, на що потрібна була згода плебана Яна Рутені, але останній, можливо, підтримуючи інтереси Люксембургів, перешкодив перенесенню столиці архієпископства з Галича до Львова⁵⁰. У судові процеси з плебаном були втягнуті гнєзненський та галицький архієпископи, перемишльський та краківський єпископи, Рада міста Львова, чернечі ордени, сам король Владислав II Ягайло і папська курія.

На початку XV ст. для вирішення суперечок за десятину між Радою міста Львова та плебаном Яном Рутені прибуло аж три делегації – дві папські та королівська⁵¹. Вони заборонили плебанові збирати несправедливо накладену десятину. Зокрема, Юзеф Бартоломей Зіморович (1597–1677) згадав про завершення “судової війни” 1412 р. за рішенням королівської делегації на чолі з гнєзненським архієпископом Миколою Тромбою, який наклав заборону Яну Рутені збирати десятину з “...малих полів, квіточок... на підвіконнях..., міського ставу, жорен, водяних млинів...”⁵². Остаточо суперечки з Яном Рутені закінчив архієпископ Ян Жешовський у 1415 р., коли переніс плебана за межі міста⁵³. Упродовж “судової війни” у 1412–1414 рр. Галицьким архієпископством управляв перемишльський єпископ Мацей⁵⁴. Врешті у львівському костелі Успіння Пресвятої Діви Марії архієпископ Ян Жешовський оголосив буллу пізанського папи Іоана XXIII про перенесення столиці архієпископства з Галича до Львова⁵⁵.

У цей час вже розпочав роботу Констанцький собор (1414–1418). На ньому знову піднято питання про королівство Русі, претендент на трон якого Федір Данилович Острозький (1360–1446) прибув на собор у складі литовської делегації великого князя Вітовта Кейстутовича (1392–1430) на чолі з київським православним митрополитом Григорієм Цамблаком

Ze studjów... – S. 14–54; *Кметь В. Діяльність...* – С. 24–28.

⁵⁰ *Stadnicki K. O początkach...* – S. 40; *Кметь В. Діяльність...* – С. 31.

⁵¹ *Зубрицький Д. Хроніка...* – С. 63, 71, 76.

⁵² *Zimorowicz J.-B. Opera...* – P. 79–80; *Зубрицький Д. Хроніка...* – С. 71; *Кметь В. Діяльність...* – С. 28. У Центральному державному історичному архіві у місті Львові знаходиться відповідний документ, рішення у цій судовій справі. Над його перекладом та коментарем до нього автор цієї публікації працює в даний час. Див.: Підтвердна грамота гнєзненського архієпископа Миколи мирової угоди параха Русина Івана з громадою м. Львова щодо церковних зборів і повинностей на користь костелу св. Марії у Львові // Центральный державный историчный архив Украины, м. Львів. – Ф. 131. – Оп. 1. – Од. зб. 50. – Арк. 1.

⁵³ *Зубрицький Д. Хроніка...* – С. 73.

⁵⁴ *Thomae Pirawski primi episcopi*

suffraganei Leopoliensis. Relacio Status Almae Archidioecesis Leopoliensis / Ed. C. Heck. – Leopoli, 1893. – P. 42; Abraham W. Początki... – S. 46; *Krętosz J. Organizacja...* – S. 93; *Tylus S. Sieć parafialna...* – S. 156; *Skowyrza M. Biskup Maciej – administrator sede vacante archidiecezji Halickiej // Радість віри. Релігійно-суспільне видання. – Львів, 2010. – № 5(60). – С. 17. Про його діяльність на цій посаді є неопубліковані архівні матеріали, які знаходяться зараз у Кракові у Архіві Львівського римо-католицького єпископа Євгенія Базяка (1929–1962).*

⁵⁵ *Scrobissequium J. Vitae archiepiscoporum Haliciensium et Leopoliensium. – Leopoli, 1628. – P. F2; Niesiecki K. Korona Polska...* – Ks. 1. – S. 24–26; *Zimorowicz J.-B. Opera...* – P. 81–82; *Semkowicz W. Krytyczny rozbiór...* – S. 373; *Trajdos T. Kościół katolicki...* – S. 4; *Krętosz J. Organizacja...* – S. 45; *Tylus S. Sieć parafialna...* – S. 156; *Кметь В. Діяльність...* – С. 31; *Козубська О. Лагінська катедра...* – С. 253; *Зубрицький Д. Хроніка...* – С. 72–73.

(бл.1354 – † бл. 1420 або бл. 1450)⁵⁶. Але ще до того папа Іоан ХХІІІ не погодився з рішеннями собору й у березні 1415 р. таємно покинув Констанц, 6 квітня 1415 р. собор прийняв постанову про зверхність соборів над папами, зобов'язаними виконувати їх рішення⁵⁷. Собор анулював усі переведення прелатів, надання бенефіціїв, дарунки та всі дії Іоана ХХІІІ, що шкодили авторитету собору від початку його роботи⁵⁸. Далі прийнято рішення про детронізацію папи Іоана ХХІІІ і заборону будь-якої форми послушності йому як папі⁵⁹. Але оскільки була про перенесення галицького архієпископства до Львова була оголошена до початку собору, вона зберегла свою дію⁶⁰.

Саму буллу опублікував 1861 р. префект Ватиканського архіву о. Августіан Тейнер (1804–1874)⁶¹, о. Атанасій Великий (1918–1982) у 1953 р.⁶² і частковий переклад українською мовою Микола Чубатий (1889–1975) у 1976 р.⁶³ Вважаємо за потрібне подати перший повний український переклад тексту⁶⁴:

⁵⁶ Див.: Войтович Л. Загадковий “високородовитий шляхетний князь Червоної Русі” // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2009. – Вип. 13. – С. 24–32; Осадчий В. Католицька церква... – С. 151.

⁵⁷ Mansi J. D. Sacrorum Consiliorum nova, et amplissima collectio, in quia praeter ea, quae phil. Labbeus et Gabr. Cossartius. – Venetia; Paris; Leipzig, 1919. – Vol. 27. – P. 590–606; Dokumenty... – S. 47–51.

⁵⁸ Dokumenty... – S. 46–47.

⁵⁹ Відречення Іоанна ХХІІІ фактично відбулося 29 травня 1415 р. 11 листопада 1417 р. новим папою став Мартин V, якого підтримали також представники Польського королівства та Великого Князівства Литовського. Див.: Dokumenty... – S. 105, 115, 207–211, 229–239.

⁶⁰ Кметь В. Архієпископство... – С. 124.

⁶¹ Vetera Monumenta... – Nr 8. – P. 5–6.

На даний момент відповідний документ знаходиться у фондах Секретного Архіву Ватикану, використання оригіналу чи його фотокопій для відтворення у будь-якій формі заборонено, на їх обмежене використання необхідний дозвіл вищезгаданої установи.

⁶² Documenta pontificum romanorum... – Nr. 61. – P. 101–103.

⁶³ Чубатий М. Історія християнства... – С. 108.

⁶⁴ Латинський оригінальний текст: “In eminenti specula militantis ecclesie Romanus Pontifex, beati Petri celestis clavigeri successor, ac in terris ab eo, qui celum terramque regit, solus habet super universam creturam

plenitudinem potestatis, et trono sue ineffabilis potencie constitutus super universas orbis ecclesias ac examinans diligenter, ex iniuncto sibi desuper pastoralis officii onere sinfulorum salutem appetens et exquirens, superna fuctus potencia diversis diversa pro mundanorum eventuum casibus, ac pro meritis premia distribuens, quosdam exaltat et sublevat, et ad alta rerum fastigia magnitudine dignitatis atillit, et tanquam dispensator munificus donis specialibus ac allectivis muneribus erga devotos filios sinum aperit apostolice largitatis, presertim erga loca illa, in quibus in agro irriguo ecclesie sancte Dei novelle plantationis in odorem suavitatis fructus in ubertate succedit, et que fidelis ex nova plantatione huiusmodi et ceber incolit populis, in hsd precipue, que exaltationem catholice fidei ac etiam ecclesiarum incrementa respicere dinoscuntur, un si et quemadmodum ipsatum ecclesiarum necessitas exigat, catholici populi profectus exposcat, requirat animarum salus, et accedat commoditas populorum, ac locus alias populositate ac reliquis ad humane vite commodum necessariis ceber ac insignis, ubi sedes Episcopalis aut Metropolis nin consuevit existere, videatur merito illustrandus decort precipuo, ecclesiarum in illo statum immutet, ac illis per erectionis ac translationis ministerium titulum adaugeat sublimioris excellencie atque gradus, honoris, tituli pariter et decoris, ut per hanc distributionem providam partes sibi credite solitudinis, prout in Altissimo conspicit expedirt, salubriter exequatur.

Cum itaque nuper pro parte Carissimi in Christo filii nostri Wladislai Regis Polonie Illustris ac domini Russie nobis expositum fuerit, et summa cum instancia supplicatum, ut pro

“Інституція. У високій сторожовій вежі войовничої Церкви Римський Понтифік, наступник святого Петра, оберігач ключів від неба, і на землі людини, яка править небом і землею, він один має всю повноту влади над усім створінням, і престол його невимовною владою поставлений над усіма Церквами і для ретельного вивчення всього світу, з тягарем пастирських обов’язків порятунку кожного і шукає порятунку кожного, підтримує владу світових подій в різних випадках, і нагороджує за поширення все вищими і вищими шаблями ієрархії, надає щедрі подарунки, і спеціальні дарунки привабливі для побожних синів відкриваються апостольською щедрістю, особливо в тих місцях, які зрошуються Божою Церквою, де їй вдається досягти плодів нових запашних солодких рослин, з вірними нових посадок в таких країнах і з відомими людьми, особливо в тих, про яких відомо про зростання католицької віри, тому потрібно слідкувати за зростанням цих Церков, ці Церкви потрібно використовувати в разі необхідності, оскільки цього вимагає зростання католицького населення, для порятунку їх душ і

defensione fidei orthodoxe, ac etiam incremento fideliumque salute, ac reductione ad ovile dominicum infidelium et aberrantium populorum oppidum Lamburga, alias Lywowen seu Leopole vulgariter nuncupatum, in partibus Russie, Haliciensi diocesis in civitatem, et parrochiam ecclesiam sancte Marie in dicto oppido situatam in cathedralem et metropolitanam ecclesiam erigere, et Civitatis ac Metropolis dignitatum titulis decorare, ac Haliciensem metropolitanam ad Leopoliensem ecclesias et licum utpote celebriorem ac insigniorem, et cunctis oportunitatibus et populi magnitudine atque frequentia potius transferre de benignitate apostolica dignemur.

Nos igitur attendentes maximum ex premissis profectum catholice fidei, ac paterna illis benignitate ac maturitate discussis, suadentibus nonnullis aliis rationabilibus causis ad nostrum inducentibus animum, ac prefatis Regis in hac parte supplicationibus inclinati, matura cum venerabilibus fratribus nostris Sancte Romanæ ecclesie Cardinalibus super hoc deliberatione prehabita, ac de eorundem consilio et assensu, et de apostolice potestatis plenitudine, ac ex certa sciencia ad honorem omnipotentis Dei, Patris et Filii et Spiritus Sancti, beate semperque virginis Mariæ, sub cuius vocabulo prefata Leopoliensis ecclesia fundata fore dinoscitur, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum totiusque celestis Curie laudem, gloriam et exaltationem statum nostri et ecclesie sancte Dei, divini cultus augmentum, fideliumque salutem, prefatum oppidum Lamburga, alias Leopoliense seu Lywoviense vgariter nuncupatum. in civitatem

Leopoliensem, ac prefatam parrochiam ecclesiam beate Marie in cathedralem atque Metropolim auctoritate apostolica presencium tenore erigimus, ac ipsum oppidum Leioiliensis civitatis, et ipsam ecclesiam beate Marie metropolitice dignitatis, honoris et decoris titulis de specialis dini gracie decoramus ac etiam insignimus, et ipsam Leioiliensem ecclesiam in memoriam indelebilem eorum, que in hac parte gerentur, metropolitanam perpetuis futuris temporibus volumus nuncupari, ac prefatam Haliciensem ecclesiam, sedemque metropolitam cum Electo ipsius, cui nuper est de ipsa Haliciensi ecclesia per nos gratiose provisum, prout in aliis nostris desuper confectis litteris plenius continentur, ad sedem Leopoliensem atque Metropolim supradictam de consilio ac sciencia et auctoritate prefatis transferimus per presentes, statuentes, quod de cetero, qui dicte preficientur ecclesie Leopoliensi imperpetuum Archiepiscopi Leopolienses nuncupari debeant et censer, ac archiepiscopalia et metropolitana insignia gerere, iura, iurisdictiones et cetera exercere, administrare ac exequi valeant, que Metropolitanum in eorum civitatibus, diocesibus atque provinciis de iure possunt, ac etiam sciencia et auctoritate prefatis de eorundem fratrum nostrorum consilio nostras filias predilectas Premosliensem, Chelmensem, Camenecensem Wlodimiriensem, Ceretensem e Kyoviensem ecclesias et earum quamlibet, ipsarumque Episcopos tam presentes quam futuros, qui eis pro tempore presse contigerit, et quascunque alias in partibus illis secundum ritus grecorum viventes ecclesias, earumque

додаткових зручностей, на благо людського життя, у відомих і шанованих місцях теперішніх єпископств та митрополій, щоб показати красу особливих заслуг Церков у поступі, і їм передати титул і ступінь, пошану, честь і красу назви, для поширення цього, що розумно вважати, як видно з найбільшою тривожною завбачливою доцільністю, вдалося зробити.

Нарація. І ось, коли, врешті наш Возлюблений син у Христі, знаменитий король Польщі і Русі Владислав, пояснив нам, щоб для збереження, захисту католицької віри, а також зростання спасіння віруючих, і зниження в лоні Господньому невіруючих та невірних міста Львова, або Леополіса, як по іншому називають Львів, розташованого в Русі, міста Галицького архієпископства, парафіяльну церкву Святої Діви Марії в зазначеному місті кафедральним собором встановити, місто удостоїти ми могли б митрополічною гідністю з галицькими митрополічними містами, відомими і знаменитими, з перевагою розміру і чисельності людей, на що ми хотіли б передати Апостольське благословення.

Episcopus cum earum et cuiuslibet ipsarum civitatibus et diocesis, iuribus et pertinentiis universis ipsi Leopoliensi ecclesie tanquam ipsarum Metropoli, et Archiepiscopo Leopoliensi pro tempore existenti pro eorum Suffraganeis atque Provincia harum serie decernimus perpetuo fore et esse subiectos atque subiectas, et subiicimus per presentes, ita quod de cetero ad illa omnia et singula teneantur, et astricti sint eisdem Metropoli et Archiepiscopo Leopoliensi pro tempore existenti, ad que Suffraganei suis metropolitane ecclesie atque metropolitano tenentur Archiepiscopo secundum canonicas sanctiones, necnon quod Archiepiscopus, ecclesia et Capitulum Leopolienses huiusmodi, qui sunt pro tempore, de cetero omnibus privilegiis, exemptione gratiis ac indultis apostolicis et aliis quibuscunque potiantur et gaudeant, quibus de iure metropolitane ecclesie et Archiepiscopi et eorum Capitula possunt, et que poterant etiam ante erectionem et translationem huiusmodi Archiepiscopus, ecclesia et Capitulum Halicienses huiusmodi, necnon prefata parrochialis ecclesia beate Marie Leopoliensis ac Rector, qui ei pro tempore preerat, quodque cuncti Suffraganei, clerici et layci Leopolienses prius Haliciensis provincie Archiepiscopis Leopoliensibus, qui erunt pro tempore, tanquam Metropolitanis eorum debitos obedienciam, reverenciam et honores exhibeant, sicut Archiepiscopis Haliciensibus, qui fuerunt pro tempore, exhibere hactenus consueverunt, ac etiam debuerunt, et quod nullus ipsius prius Haliciensis ecclesie seu Metropolis possessiones auferre, aut ablatas retinere,

seu minuere, aut ipsos Archiepiscopum, ecclesiam et Capitulum Leopolienses aliquibus molestiis fatigare seu perturbare presumat, sed omnia eis integra et illibata servantur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis perpetuis temporibus profutura, sedis apostolice licencia semper salva, huiusmodi et aliis privilegiis, indultis et concessionibus eisdem Haliciensi, Leopoliensi, Premisliensi, Chelmensi, Camenecensi, Wlodimiriensis, Ceretensi et Kyoviensi, et aliis ecclesiis supradictis concessis, que possent presentibus obviare, non obstantibus quibuscunque.

Volumus autem statuentes, quod, si qua ex Premisliensi, Chelmensi, Camenecensi, Wlodimiriensis, Ceretensi, et Kyoviensi seu aliis secundum ritus grecorum viventibus ecclesiis supradictis alicui Metropoli christianorum subiecta existeret, quoad subiectam unam seu plures ecclesias, presens concessio pro Suffraganeis, ceteris tamen in suo robore duraturis, nullius existat efficacie vel valoris, decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super his, a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo... etc. nostre erectionis, decorationis, translationis, statuti, constitutionis, subiectionis et voluntatis infringere... etc. Si quis... etc...

Datum Rome apud Sanctum Petrum, V. Kal. Septembris, Pontificatus Nostri Anno tercio.

Gratis de mand. D. N. Pape: Documenta Pontificum Romanorum... – Nr. 61. – P. 101–103.

Диспозиція. Тому, з огляду на великі успіхи в поширенні католицької віри, ми обговорювали докладно з батьківською зрілістю, рекомендували ряд інших розумних причин, що виникли в наших умах, і прихилилися до прохання короля наші поважні брати, зі зрілого обговорення кардинали колишньої Римської церкви, а також за їх згодою з повнотою апостольської влади, і з певними знаннями в честь Всемогутнього Бога, Отця і Сина і Святого Духа, і Приснодіви Марії, під якої назвою заснована львівська церква, яку буде визнано, благословенням апостолів Петра і Павла Курією гідної похвали, для звеличення нашої святої Божої Церкви, зростання спасіння вірних, у згаданому місті Львові, який ще називають "Леополіс", у ньому парафіяльну церкву Діви Марії апостольською силою перетворюємо, на кафедральний собор митрополії, і жителів міста Львова, з митрополичою церквою Діви Марії, почесним званням з гідністю спеціальної міри благодаті і для видного, завязаного Львова в цій частині, йдучи вперед хочемо назвати митрополита вищезазначеної Галицької Церкви, митрополичі кафедри, які належать Галицькій Церкві, про що ми писемно вище зазначили, до львівської столиці і митрополії за порадою наради і знання і авторитету передаються тепер, із застереженням, що у майбутньому, у назначеній Церкві, де єпископ Львова називається львівським, повинна бути розглянута поведінка архієпископа та митрополита, права юрисдикції та інші права, щоб керувати та провести дослідження, які має митрополит права в своїх містах, центрах єпископств митрополії, а також знанням і авторитетом Ради наших братів те ж саме сказати і про доньок наших улюблених Перемишльську, Холмську, Кам'янецьку, Володимирську, Серетську і Київську Церкви, про кожну з них, від імені єпископів, що з ними відбувається в даний час, і в їх частинах з обрядами греків, що інші Церкви зі своїми єпископами та їх єпархіями, і будь-які інші міста, належать до Церкви Львова як головного міста, і львівський архієпископ в даний час, з його суфраганми і провінційний ряд з них вічним указом буде підпорядковуватися його словам, так що кожен і всі, які підпорядковуються цьому ж львівському митрополиту та архієпископу в даний час, до яких вони прив'язані як до архієпископства, за словами канонічних санкцій, і про те, що архієпископ, і Львівська Церква та капітул, яким в даний час, нарешті надаються всі апостольські привілеї і пільги, які насолоджуватимуться законом митрополичої церкви і архієпископства та її статутом, і до створеного архієпископства передаються Галицька Церква та капітул, а також вищезазначена парафіяльна церква Св. Діви Марії і ректор, якого посаду було за цей час створено, і що всі суфрагани, клірики і лаїки першого Галицької провінції до Львівського архієпископства, які повинні були в даний час підпорядковуватися як митрополії, мають показати слухняність, повагу і честь, яку Галицьким архієпископам, яку до цього часу звикли виявляти, і що ні в одній з колишніх Галицьких єпископських кафедр або забрати з митрополії, або зберегти, те, що було, або зменшити у Львівській Церкві та капітулі не передбачається ліквідувати або намагатися забрати майно, але всіх їх недоторканими зберегти, для їх забезпечення, і право управління, права всіх видів і у всі часи

в майбутньому зберігаються, без шкоди для Апостольського Престолу, а також інші пільги, надані Галицькій, Львівській, Перемишльській, Холмській, Кам'янецькій, Володимирській, Серетській та Київській, та іншим Церквам надані вище, які можуть бути усунені.

Ми постановляємо, що якщо такі виникають в Перемишльській, Холмській, Кам'янецькій, Володимирській, Серетській, і Київській грецькі обряди чи інші Церкви поза митрополичою столицею, як суб'єкти однієї або кількох Церков, представити до суфраганій, інші ж у свою силу, не мають вартості та цінності, указом від нині не дійсні, в тому числі й інші, які б не були свідомі чи не свідомі спроби влади.

Санкція. Ніхто не... і т. д. наші налаштування, прикраси, передача, статут, правила, підпорядкування, і зламає... і т. д. Якщо хоча б одне... і т. д.

Есхатокол. Дано в Римі, 28 серпня, на третій рік нашого понтифікату. Безкорисно доручено Папа”.

Підводячи підсумок, слід наголосити, що самі потуги щодо створення окремої від Гнезненської Галицької, а потім Львівської, митрополії, були фактичним визнанням статусу *королівства Русі* як окремої державної одиниці, відмінної від Польщі. Інакше католицькі єпископства, утворені взамін віддавна існуючих православних, мали б бути підпорядковані безпосередньо гнезненському архієпископу. Знаменно, що створення окремої Галицької, а потім Львівської митрополії домагалися не лише угорський король Людовик Анжуйський та князь Володислав Опольський, які однозначно розглядали *королівство Русі* як державу, відмінну від Польщі, а й польські королі Казимир III та Владислав II Ягайло. Тільки 1434 р. ця політична одиниця була ліквідована і як Руське воєводство включена до складу Польського королівства.

Бібрська загальноосвітня школа I–III ступенів імені Уляни Кравченко

Jerzy SPERKA

PANOWIE Z ZUBRZY. Z DZIEJÓW SZLACHTY RUSKIEJ POCHODZENIA ŚLĄSKIEGO W XV WIEKU

W ostatnich latach problem migracji rycerstwa śląskiego na ziemię Rusi Czerwonej zostaje poddany szczegółowym badaniom. W miarę dobrze znani są osadnicy śląscy z czasów rządów księcia Władysława Opolczyka (1372–1379), w zarysie uchwycono też migrantów, którzy nadania na ziemiach ruskich zawdzięczali królowi Władysławowi Jagielle (1386–1434)¹. Niniejszy artykuł chciałbym poświęcić jednemu z beneficjentów Jagiełły, który dał początek rodzinie Zubrskich, gospodarzącej w XV wieku na kilku wsiach leżących w pobliżu Lwowa.

W 1407 roku (27 X) król Władysław Jagiełło przebywając w Medyce koło Przemyśla nadał Janowi z Bierawy na prawie dziedzicznym wieś Zubrzę w dystrykcie i ziemi lwowskiej*. Nadanie miało charakter wieczysty, ale warunkiem posiadania wsi była osobista rezydencja na Rusi ze względu – jak zaznaczono w dokumencie – na małą tam ilość ludzi (*propter defectum hominum*). Obowiązkiem obdarowanego było dostarczanie na wyprawy wojenne jednej włóczni i dwóch łuczniczków. Jednocześnie władca zastrzegł, że alienacja dóbr może nastąpić jedynie za specjalnym zezwoleniem królewskim, natomiast mieszkańcy wsi mają nadal płacić wszystkie daniny i podatki królowi, jak inni mieszkańcy wsi rycerskich w ziemi ruskiej². Nadanie dla Jana z Bierawy nie obejmowało jednak całości osady kryjącej się pod nazwą Zubrza. Niewielka

¹ Sperka J. Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1379–1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchą. – Katowice, 2006; *Idem*. Początki osadnictwa rycerstwa śląskiego na Rusi Czerwonej // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 278–301; *Idem*. Zarys migracji rycerstwa śląskiego na ziemię Rusi Koronnej w okresie panowania Władysława Jagiełły // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2011. – Вип. 4. – С. 221–229; *Idem*. Borschnitzowie na Rusi Czerwonej w XIV–XV wieku // Miasta – ludzie – instytucje – znaki / Red. Z. Piech. – Kraków, 2008. – S. 247–262; *Idem*. Z dziejów migracji rycerstwa śląskiego na ziemię Rusi Koronnej w końcu XIV i w początkach XV wieku (wstępne rozpoznanie) // Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z

dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowoczesnych / Red. W. Bukowski, T. Jurek. – Kraków, 2012. – T. 1. – S. 519–548; *Idem*. Władysław, książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330–8 lub 18 maja 1401). – Kraków, 2012. – S. 347–356; Czwojdrak B. Młodowiccy herbu Działosza. Przyczynek do szlachty ziemi przemyskiej w XV wieku // Mieszczanie, wasale, zakonnicy / Red. B. Śliwiński. – Malbork, 2004. – S. 47–59 (w tych pracach literatura przedmiotu).

*Dziś Зубра, 8 km na południe od Lwowa.

² Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie (dalej cyt. AGZ) / Wyd. O. Pietruski, X. Liske. – Lwów, 1873. – T. 4. – Nr 16.